

Гнатюка у передмові до виданих листів Коцюбинського свідчать, що письменник зібрав дуже багато цікавого матеріалу про гуцулів, але встиг створити лише "Тіні...", про що теж шкодує. Так само, згадує В.Гнатюк, не встиг він "нічого приладити до ювілейного збірника "Привіт Іванові Франкові в 40-ліття його письменницької праці".

В останніх листах до Гнатюка Коцюбинський мріє виїхати в Іспанію, а на літо до Італії і запрошує Гнатюка з родиною. Проте смерть скосила всі надії і розтоптала всі наміри. Коцюбинський все життя тягнувся до сонця і тепла. У Гнатюковім серці він віднайшов "багато сонця, од якого і тепло, і ясно його приятелям" /лист від 18 квітня 1911 р./ . Він знайшов у Гнатюка ту шляхетність і рафіновану інтелігентність, якою сам відзначався. Картки і листи від Гнатюка скрашували його життя: "Дістанеш таку картку ..., і вже не почуваш себе самотнім, бачиш, що є люди і ти межи ними людина. Якось тепліше стає...".

ВАСИЛЬ ВОЛОЧАЙ

/ Вінницький пединститут /

З ІСТОРІЇ ТВОРЧИХ ВЗАЄМИН

ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА І ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Академік В.Гнатюк представляє в історії української культури своєрідну Атлантиду, котра відкриває свою велич і великість тільки сьогодні. Разом з І.Франком, М.Драгомановим, М.Павликом він належить до тієї когорти вітчизняних діячів, які проклали аркобудні мости між літературними епохами і були водночас їх творцями.

Творчі взаємини В.Гнатюка і Лесі Українки - цілком недосліджена сторінка української літературної історії. Вони охоплюють 1898-1908 роки, мають непересічне значення для розуміння діалектики і глибини тогочасного літературного процесу.

Очевидним є факт, що ці два велетні духу і думки мають значне співпадання талантів як по вертикалі /творчий метод, сподвижництво у титанічній праці, дослідження підвалин народного життя тощо/, так і по горизонталі /широта мистецьких інтересів, енциклопедичний підхід до суспільно-літературних явищ, багатоаспектна обсервація дійсності і таке інше/.

Взаємини В.Гнатюка і Лесі Українки пов'язані насамперед з книговидавничою справою. Їх очне знайомство припадає на 1898 рік, коли Лесь Українка вперше приїхала до Львова провідати І.Франка. Потім зав'язалось тривале листування.

Нам вдалось дослідити лише листи Лесі Українки до В.Гнатюка. За їх змістом можна констатувати, що В.Гнатюк відповідав своєму адресатові дуже лаконічно, торкаючись тільки суті тієї чи іншої справи.

З неповної Лесиної епістолярної спадщини, що на сьогодні налічує 750 опублікованих листів, В.Гнатюкові адресовано 13. Крім того, ім'я В.Гнатюка принагідно згадується ще в 36 листах Лесі Українки до інших адресатів.

За роками інтенсивність листування така: 1899 рік - 5 листів, 1900 - 3 листи, 1901, 1902, 1907 роки - по одному листу, 1908 - 2 листи. Отже, найпродуктивнішим був перший рік після знайомства, а чотири роки тривала вимушена перерва. Причина не встановлена. Одна з можливих версій така: як і інші знайомства з мужчинами, це виявилось для Лесі Українки обтяжливим. Очевидно, лише необхідність надрукувати щось вимусила письменницю поновити перервані зв'язки.

Найпліднішими у житті В.Гнатюка були 1895-1903 роки. В цей час він здійснив величезну збирацьку роботу на ниві фольклору. Ентузіаст взяв собі за правило: "Збирай зерко до зїрка, та й буде мірка. Один трохи й другий трохи, то на язиці не значить нічого,

но а в світ потрібно того".

У 1898 році в газеті "Буковина" В.Гнатюк опублікував відозву до всіх любителів народної словесності, а наступного року разом з І.Франком в "Літературно-науковому віснику" - план-проспект майбутньої збірки народних легенд. Знаменно, що Леся Українка ділом відгукнулася на заклик В.Гнатюка, видавши у 1903 році в Києві збірку дитячого фольклору, а в останні роки підготувала до друку збірку дум з нотами та музичним супроводом.

Перший опублікований лист датується 10 травня 1899 року і написаний Лесею з Берліна після операції. "Літератка" з Берліна дякує В.Гнатюкові за прислані сигнальні примірники збірки "Думи і мрії", виданої у "Видавничій спілці". В листі міститься прохання-застереження переписати оглав поезій із збірки "На крилах пісень", датувати вірші, а також дається порада щодо розповсюдження книг "Видавничої спілки" в Росії. "Окрасою нашої літератури" названі оповідання О.Кобилянської. Звертання і закінчення листа шанобливо-офіційні.

Наступний лист написано через півтора місяця і також з Берліна. В ньому є глибока подяка за "посилку з віршами" і цілий ряд пропозицій щодо опублікування інших творів. Є промовиста фраза - "Про видання "Спілки" напишу в другому листі...". Три листи відправлено з Гадяча. Їх зміст повністю пов'язаний з клопотами коло нової поетичної збірки. В. Гнатюк замовив також у Л.Українки прозову книжечку та переклади із західно-європейських літератур. Поетеса повідомляє про відправку до ЛНВ одного з оповідань. Зацікавлене повідомлення про відправку Гнатюком трьох книг "Видавничої спілки". Очевидно, для рецензування чи ознайомлення. Проте Л. Українка їх не одержала. У листах є згадка-натяк про дискусивну проблему. Л.Українка наміряється вислати до "Вісника" переклад драми Метерлінка "Небажана" з побажанням редколегії побороти

нехить до "модерністів".

У 1901 році Л.Українка просить у Гнатюка вислати список книг. Ймовірно, що це були видання "Видавничої спілки", і поетеса збиралася їх популяризувати в Російській імперії. У 1907 р. у Києві створюється товариство "Просвіта", для якого Л.Українка просить прислати книги, етнографічні матеріали тощо. Деталізація замовлення свідчить про повне довіря письменниці до В.Гнатюка і його невичерпні організаторські здібності.

І нарешті, у 1908 р. Л.Українка звертається до В.Гнатюка як уповноваженого представника Наукового товариства ім. Т.Шевченка з пропозицією видати репертуар кобзарів Гончаренка і Скубія. Останнього вважає живою легендою. Посередником пропонується Ф.Колеса. Пропозиція підкріплюється ділом: до Львова йдуть 2 посилки з фонографічними матеріалами і текстами дум. Лист підписаний вже чоловічим прізвищем.

Листування свідчить, що В.Гнатюк безвідмовно виконував усі прохання Л.Українки, був її надійною опорою у вирішенні багатьох мистецьких питань і буденних проблем.

ІВАН ДЕНИСЮК

/ Інститут франкознавства
Львівського університету
ім. І.Франка /

"НАРОДНІ ОПОВІДАННЯ ПРО ОПРИШКІВ"

ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА І "КАМІННА ДУША" ГНАТА ХОТКЕВИЧА

Співпраця Володимира Гнатюка і Гната Хоткевича базувалась на їх обопільному прагненні "нашого гуцула й світові цілому показати". Довголітній дослідник Гуцульщини, Гнатюк спочатку був консультантом "степового гостя" Хоткевича, неофіта у місцевій говірці, який згодом інколи ставав і опонентом відомого фольклориста. Кожен з